

Авраменко К.Б.

**ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ КОМПЕТЕНТНОГО ПОДХОДА КАК
ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ИННОВАЦИИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ
БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ**

В статье проанализированы научные подходы к определению профессиональной компетентности будущего учителя, различия в толковании основных понятий "компетентность", "компетенции", "компетентный подход". Отдельное внимание уделяется компонентам, функциям и показателям профессиональной компетентности как образовательной инновации в подготовке будущих педагогов.

Ключевые слова: компетентность, компетенции, профессиональная компетентность, компетентный подход, образовательные инновации, будущие педагоги.

Avramenko K.B.

**THE THEORETICAL BASES OF COMPETENT APPROACH AS OF THE EDUCATIONAL
INNOVATION IN FUTURE TEACHERS' PROFESSIONAL TRAINING**

The scientific approaches to the concept of future teacher's professional competence, the differences in the interpretation of the main concepts as "competence", "competencies", "competent approach" are analyzed in the article. The particular attention is given to the components, functions and factors of future teacher's professional competence as an educational innovation.

Key words: competence, competencies, professional competence, competent approach, educational innovation, future teachers.

УДК 373. 21

Анісімова О.Е.

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ
ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ВИКЛАДАННЯ СПЕЦКУРСУ ЗА ВИБОРОМ
"ФРЕБЕЛЬПЕДАГОГІКА"**

У статті здійснено аналіз проблеми забезпечення якісної підготовки фахівців дошкільної галузі в контексті викладання спецкурсу за вибором "Фребельпедагогіка", наведено теми для вивчення, форми та методи роботи із майбутніми вихователями дошкільних навчальних закладів.

Ключові слова: варіативна складова підготовки фахівців дошкільної освіти, система виховання Фрідріха Фребеля, спецкурс "Фребельпедагогіка".

Проблема пошуку традиційного змісту підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів стає найбільш пріоритетною у зв'язку зі світовими тенденціями щодо зміни парадигми освіти. Стратегічні завдання та вимоги до рівня професійної підготовки майбутніх фахівців відображені в Державній національній програмі "Освіта" (Україна ХХІ століття), Законах України "Про освіту", "Про дошкільну освіту", Концепції Державної цільової програми розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року, Базовому компоненті дошкільної освіти та основних напрямках розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу.

Особистість педагога і його професійна підготовка завжди перебуває в центрі уваги науковців. Не випадково найважливішим напрямом дослідження в галузі освіти були і залишаються проблеми формування готовності педагога до здійснення своєї професійної діяльності.

Модернізація галузі дошкільної освіти потребує творчого використання педагогічної спадщини різних історичних епох і цивілізацій, їх переосмислення. Ми вивчаємо історію розвитку педагогічної думки через призму сприйняття життя і творчої діяльності

найвидатніших постатей, що прославилися своїми досягненнями і внесли значний вклад у розвиток гуманістичної педагогіки, яка сприяла формуванню нового типу людської особистості [1, с.6].

Німецький вчений першої половини XIX століття Фрідріх Фребель увійшов у історію педагогіки як педагог-гуманіст, видатний діяч у галузі дошкільного виховання.

Його педагогічні ідеї ґрунтуються на своєрідному синтезі теорії пізнання, логіки, психології і дидактики. Серед характерних особливостей педагогічної системи Ф. Фребеля слід виділити: обґрунтування засобів і методів виховання дітей дошкільного віку; розробку теорії гри та створення практичних посібників для дитячих ігор; організацію закладу для виховання дітей та введення терміну "дитячий сад", як назви для закладу суспільного дошкільного виховання.

Метою виховання Ф.Фребель вважав розвиток природних здібностей дитини. Він наголошував, що виховання повинно керувати "саморозкриттям дитини", але, на думку вченого, розкриття неможливе без зовнішніх впливів, тому необхідні різноманітні засоби виховання й види діяльності, що і забезпечать розвиток здібностей, задатків та інтересів дитини [4, с.109].

Історичний аспект підготовки педагогічних кадрів дошкільної освіти відображено у працях Л.Артемової, З.Борисової, Н.Дем'яненко, Т.Поніманської, О.Проскури, О.Сухомлинської, М.Собчинської.

У дисертаційних дослідженнях С.Попиченко, В.Сергєєвої, Т.Слободянюк, І.Улюкаєвої аналізується генеза фахової підготовки працівників дошкільної галузі. Активно вивчаються сучасні проблеми професійної підготовки педагогів у вищих навчальних закладах (Б.Андрієвський, Є.Барбіна, Г.Беленька, Л.Коваль, М.Машовець, Л.Петухова, Н.Рогальська, О.Співаковський, Л.Хоружа та ін.).

Метою цієї статті є аналіз проблеми забезпечення якісної підготовки фахівців дошкільної освіти в контексті викладання спецкурсу за вибором "Фребельпедагогіка".

Становлення України як демократичної держави, входження її в єдиний європейський простір зумовлюють прогресивні зміни у стратегії розвитку національної системи дошкільної освіти. В умовах глобалізаційних змін на часі модернізація змісту дошкільної освіти, гуманізація її цілей та принципів, переорієнтація на розвиток особистості дитини як основний ресурс, що визначає поступальний рух суспільства.

Спеціальність "Дошкільна освіта" посідає вагомe місце в професійній підготовці педагогічних працівників. Необхідність і важливість виховання найменших дітей кваліфікованими вихователями безсумнівна. Сформувавши такого педагога може лише збалансована система підготовки кадрів.

Вплив глобальних політичних, економічних і соціальних трансформацій на систему освіти країн Східної Європи, зокрема України, приводить до здійснення проєктів покращення форм і змісту освіти, зміни світогляду майбутнього фахівця.

Для успішного здійснення педагогічної діяльності, майбутній вихователь дошкільного навчального закладу повинен оволодіти під час професійної підготовки знаннями з історії педагогіки, дошкільної педагогіки, вікової психології, фізіології, дошкільної педіатрії та гігієни, правил охорони життя і зміцнення здоров'я дітей. Одночасно йому необхідно опанувати відомості, які на загальнотеоретичному рівні розкривають мету, завдання, принципи, зміст виховання і навчання дітей, а також оптимальні умови, форми, методи і засоби функціонування освітнього процесу дошкільного навчального закладу, організації ігор, інтелектуальної та фізичної праці, художньої творчості, облаштування розвивального простору життєдіяльності дітей.

Слід зазначити, що саме видатному педагогу Ф. Фребелю належить ідея спеціальної підготовки фахівців для роботи з дітьми. Заслуга німецького вченого полягає у тому, що він перший організував спеціальну професійну підготовку педагогів. До програми спеціального навчання, розробленого ним входило: вивчення анатомо-фізіологічних особливостей дітей та їхньої психіки, оволодіння методикою роботи з ними й організацією ігор та занять. Як

бачимо, вимоги, які висувались до вихователів за часів діяльності Фребеля, та в умовах сьогодення майже не змінилися.

Орієнтація українського суспільства на принципи демократії, оновлення системи дошкільної освіти зумовлюють необхідність нововведень в системі підготовки фахівців дошкільної освіти. На це спрямована Державна національна програма "Освіта. Україна XXI століття" [2]. Вона передбачає перехід до гнучкої, динамічної ступеневої системи підготовки фахівців, формування мережі вищих навчальних закладів, здатної за освітніми та кваліфікаційними рівнями, типами, формами і термінами навчання, джерелами фінансування задовольняти інтереси особи, потреби кожного регіону і держави у педагогічних кадрах.

Зміст навчання студентів освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" напряму підготовки "Дошкільна освіта" поділяється на нормативну та вибірккову частину. Зокрема, нормативна частина передбачає оволодіння знаннями та вміннями дисциплін фундаментальної, гуманітарної, професійно-орієнтованої та практичної підготовки, що обов'язкові для засвоєння майбутніми вихователями ДНЗ. Предмети нормативної частини об'єднані в цикли гуманітарної та соціально-економічної підготовки; природничо-наукової підготовки. До нормативної частини циклу професійної та практичної підготовки належать предмети професійної підготовки.

Вибіркова частина змісту навчання даного фаху рекомендує для засвоєння дисциплін спецкурсів та предметів, що призначені для задоволення існуючих потреб у фахівцях певної спеціалізації та урахування потреб студента та передбачає дисципліни за вибором студента і дисципліни за вибором вищого навчального закладу.

У майбутніх вихователів ДНЗ під час опанування дисциплін нормативного та варіативного циклів професійної підготовки, практичної підготовки в дошкільних навчальних закладах мають сформуватися відповідні теоретичні знання та практичні вміння.

З'ясовано, що вивчення навчальних дисциплін нормативного циклу на I-III курсах професійної підготовки ("Вступ до спеціальності", "Загальна педагогіка", "Історія педагогіки", "Педагогіка дошкільна", "Методика фізичного виховання дошкільників", "Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень", "Співпраця ДНЗ з родинами" та ін.), дають студентам теоретичну базу до сприйняття і осмислення ідей Ф. Фребеля. Інтеграції отриманих знань і вмінь сприяє вивчення дисципліни варіативної складової навчального плану (спецкурс "Фребельпедагогіка"), який пропонується для вивчення на IV курсі, та практична підготовка у дошкільних навчальних закладах під час виробничої педагогічної практики. Вивчення "Фребельпедагогіки" пов'язано із основними видами діяльності дитини, які впливають на її розвиток (конструкторська, ігрова, сенсорна, мовленнєва, рухлива, трудова, художньо-естетична та ін.).

Мета спецкурсу "Фребельпедагогіка" – озброїти майбутніх вихователів науковими знаннями щодо організації освітнього процесу в сучасному ДНЗ на основі педагогічних ідей Ф. Фребеля, познайомити їх із категоріальними, змістовими та структурними характеристиками педагогіки відомого німецького педагога.

В основу програми спецкурсу було покладено один змістовий модуль. Зміст модуля "Теоретичні та практичні засади педагогічної системи Ф. Фребеля" визначався провідними ідеями курсу з урахуванням міжпредметних зв'язків, визначенням часових термінів, засобів, форм навчання. Запропоновані для вивчення теми "Становлення світогляду та педагогічних пріоритетів Ф. Фребеля", "Фребелівський педагогічний рух на Україні", "Фребелівська теорія гри", "Творчість та самодіяльність дитини за Ф. Фребелем", "Фрідріх Фребель про ознайомлення із навколишнім через працю в природі".

Логіка побудови модулю зумовлена системою послідовної роботи з оволодіння професійною компетентністю вихователя ДНЗ: від усвідомлення сутності проблеми організації навчально-виховного процесу в дошкільному навчальному закладі із використанням фребелівських виховних ідей, формування спрямованості на застосування фребельпедагогіки в майбутній професійній діяльності до формування потреби студентів у самовдосконаленні вмінь і навичок щодо професійного зростання в даному напрямі.

Відповідно розроблено навчально-методичне забезпечення спецкурсу, що містить тексти лекцій, розгорнуті плани семінарських та практичних занять, завдання для самостійної роботи, питання та практичні завдання поточного та підсумкового контролів, запитання до заліку.

В основу лекційного викладу матеріалу покладена впорядкована системна інформація, що спонукає студентів до самостійного мислення й допомагає усвідомити об'єктивні закономірності процесу підготовки до впровадження педагогічних ідей Ф. Фребеля в сучасному ДНЗ. Кожна лекція має таку будову: тема, мета, ключові слова, план, література.

Проведення лекцій супроводжується розробленими мультимедійними презентаціями, в яких розкрито вузлові моменти тем.

Наприклад, до лекції № 1 "Становлення світогляду та педагогічних пріоритетів Ф. Фребеля" підготовлено презентацію, що відображає основні періоди життя німецького вченого, демонструються фотографії, архівні документи, схематично окреслено основні педагогічні ідеї, розміщено перелік наукових праць педагога.

Навчальною програмою спецкурсу передбачено проведення семінарів, до яких підготовлено розгорнуті плани, методичні рекомендації щодо вивчення кожної теми: опрацювання матеріалу лекції, самостійної підготовки до заняття, ознайомлення з першоджерелами, завдання для попереднього виконання, питання для обговорення.

Семінари складаються з двох взаємопов'язаних частин – самостійного вивчення студентами програмного матеріалу і обговорення на заняттях результатів пізнавальної діяльності. На нашу думку, використання семінару-бесіди та семінару-диспуту дасть змогу студентам працювати самостійно, оволодіти навичками роботи з літературою, аргументувати відповідь, підвищити інтерес до навчального предмету.

Окрім семінарів, програмою спецкурсу передбачено проведення практичних занять. Вони побудовані за такою схемою: тема, мета, перелік завдань, які студент виконує самостійно до початку практичного заняття, план роботи, список рекомендованої літератури.

Роботу передбачається здійснювати за такими етапами: оголошення теми, обговорення проблемних питань, що виникли під час підготовки; опитування відповідно до запропонованих питань; проведення інтерактивних форм навчальної діяльності (рольові, імітаційні ігри); письмова робота (написання есе, міні-творів, обґрунтування власної точки зору на певну проблему або з точки зору послідовників Ф. Фребеля); підсумок заняття, оцінювання.

Підготовка студентів до практичних занять передбачає ознайомлення з методичними рекомендаціями та матеріалами для самостійного вивчення (хрестоматія "Фребельпедагогіка"); підготовку творчих завдань. Студентам також пропонуються рекомендації щодо організації та проведення різних форм роботи з дітьми дошкільного віку. У методичних рекомендаціях містяться конкретні вказівки, посилання на літературні джерела, що знайомлять студентів з ключовими поняттями фребельпедагогіки, з працями послідовників Ф. Фребеля.

Підсумковий контроль передбачає виконання тестової письмової роботи теоретичного характеру, виконання практичного завдання (робота з фребельматеріалами, демонстрація методів та прийомів використання дидактичного матеріалу "дарів Ф. Фребеля"), захист власного портфоліо.

Період проходження виробничої педагогічної практики після вивчення спецкурсу "Фребельпедагогіка" впливає на формування в студентів умінь застосовувати в педагогічній діяльності науково-теоретичні знання, здобуті попередньо. Студенти отримують індивідуальні пошуково-дослідні завдання, які слід виконати під час виробничої педагогічної практики. Наприклад, апробувати дієвість методик роботи з дітьми, розроблених Ф.Фребелем та порівняти їх із сучасними, розробити схеми екскурсій, спостережень у предметному та природному довкіллі. До переліку залікових завдань додається проведення занять із використанням фребельматеріалів, розроблення дидактичних ігор та наочного матеріалу, бесід та консультацій з батьками. Для ознайомлення педагогів дошкільних

навчальних закладів з педагогічними ідеями Ф. Фребеля майбутнім педагогам пропонується взяти участь у методичних об'єднаннях, педагогічних годинах та інших заходах з повідомленнями та презентаціями з фребельпедагогіки. На підсумкових конференціях після проходження практики студенти повинні доповісти про результати проведеної роботи, представити власні нароби з використанням фребелівських рекомендації під час організації та проведення різних видів діяльності дітей (конструкторська, мовленнєва, образотворча, рухлива, організація роботи у природі тощо).

Отже, стандартизація системи освіти, введення в дію Галузевих стандартів вищої освіти в Україні сприяють цілісному баченню змісту й процесу фахової підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку у вищих навчальних закладах. Чітко простежуються міжпредметні зв'язки, логіка формування фахових умінь, можливість інтегрувати дисципліни нормативного та варіативного спрямування у залежності від потреб та специфіки вищого навчального закладу, що веде до вдосконалення системи підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку, продовження й розвитку кращих європейських традицій формування професійної компетентності фахівців з дошкільного виховання [3, с. 24].

Таким чином, вивчення і впровадження зарубіжного педагогічного досвіду, зокрема фребельпедагогіки, обумовлено об'єктивними і незворотніми інтеграційними процесами й актуалізують потребу рефлексії історичного досвіду розвитку дошкільної педагогіки в контексті традицій та інновацій з метою збереження власної національної ідентичності, презентації на міжнародному рівні свого культурно-освітнього потенціалу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Борисова З. Фрідріх Фребель – засновник ідеї дитячого садка: (220 років від дня народження та 150 років від дня смерті) / Зоя Борисова // Дошкільне виховання. – 2002. – № 12. – С. 5-7.
2. Державна національна програма "Освіта" ("Україна ХХІ століття"). – К. : Райдуга, 1994. – 61 с.
3. Петухова Л. Є. Фрєбельпедагогіка – шлях до інтеграції освітніх систем України та Німеччини / Л. Є. Петухова, О. Б. Полєвікова. // Європейські інтеграційні процеси в Україні: стан, проблеми та перспективи [матеріали Всеукр. практ. конф. (Херсон, 11 жовтня 2011 р.)] – Херсон : Видавництво ХДУ, 2011. – С. 24 – 25.
4. Фребель Ф. Педагогические сочинения / Перевод с нем. И. Городецкого; Под ред. Д. Королькова. – Изд. 2-е. – М. : Изд. К. Тихомирова, 1913. – Т. I. Воспитание человека. – 359 с.

Анисимова Е.Э.

ОБЕСПЕЧЕНИЕ КАЧЕСТВЕННОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В КОНТЕКСТЕ ПРЕПОДАВАНИЯ СПЕЦКУРСА ПО ВЫБОРУ "ФРЕБЕЛЬПЕДАГОГИКА"

В статье произведен анализ проблемы качественной подготовки специалистов дошкольной отрасли в контексте преподавания спецкурса по выбору "Фребельпедагогика", приведены темы для изучения, формы и методы работы с будущими воспитателями дошкольных учебных заведений.

Ключевые слова: вариативная составляющая подготовки специалистов дошкольного образования, система воспитания Фридриха Фребеля, спецкурс "Фребельпедагогика".

Anisimova E.E.

PROVISION OF PRE-SCHOOL TEACHERS' HIGH QUALITY TRAINING IN THE CONTEXT OF THE TEACHING ABOUT THE COURSE BY CHOOSING "FROEBELPEDAGOGIC"

In the article are analyzed the problems of high quality training of preschool industry in the context of teaching the course on the selection "Froebelpedagogika", given tasks for research, forms and methods of work with future preschool teachers.

Key words: variable component of training preschool teachers, Friedrich Froebel's system of upbringing, special course "Froebelpedagogika".